

JULIUS 24. IV. sz.

HÁROM UNCZIA VIZ GLEICHENBERGBŐL.

(AZOKNAK, KIK MÉG NEM KÖHÖGNEK.)

VECSEY SÁNDORTÓL

I. Unczia, savóval.

Senki sem vádolhat bennünket arrogantiával, miután rovatunknak már magunk megadtuk az illetékes czimet. — A millyen a koszt, olyan a munka. Borjuhus és ismét borjuhus, — zegyébb semmi, — tartunk tőle, hogy utóbb még magunk is valami metamorphosison találunk keresztül menni. — Ki a manó is tudna viz és savó mellett valami okosat írni, itt kivált, hol még a vizet is unczia számra mérik. Mondana is erre valamit sok egészséges zsiroszáju magyar ember, ki otthon iteze számra s ezt is czinkotaisan mérve, szokta azt a jó vöröset a garatra öntögetni; úgy egyszer kétszer aligha el nem keritené ennek a viznek az ő minémiségét. Hanem mivel már benne vagyunk, izeljük meg... sokkal erősebb mint gondolná az ember; a honnan az orvosok nem is emlékeznek rá, hogy a „Constantinsquelle“ valaha illyen erős lett volna, úgy hogy mi a közelebbi években már nem is divatozott, jelenleg kénytelenek betegeiket egyelőre a sokkal gyengébb „Carlsquelle“-re szoritani, s csak ké-

sőbb s igen kis mértékben engedik a „Constantinsquelle“ használatát. Különösen mellbajban szenvedőknél a vizivást illetőleg a legnagyobb óvatosság s mindenesetre orvosi utasítás szükséges, mert a legkisebb mértéktelenség igen könnyen rettenetes főfájást, s volt eset rá, hogy egészséges embernél is vérköhögést idézett elő, s ez oka, hogy itt a vizet is unczia számra mérik. Nem kevesen vannak, kik azzal az ideával jöttek s jönnek ide, hogy hiszen majd neki hasalnak ők annak a csodatevő kutnak, hanem aztán az orvos uraimék hamar elveszik az ember kedvét az efféle csodatevő vedeléstől.

De nézzünk hát szét kissé ezen gyönyörű fenyvesekkel koszoruzott völgykebelben, legeltessük szemünket a kies völgyeken, regényesen szétszórt villákon, városokon s az ablakokon, hol sok szép és nemszép fejecskek hajolnak alá szokott kíváncsisággal vizsgálók a gleichenbergi srittben fasorok közt mászkáló üldögélő, egy a gráci és spilfeldi, mint Bécs felől ide utolsó vasútállomási helyekről estenként gyorskocsikon mindenünnen érkező, új újabb s legújabb vendégeket.

Állapodjunk meg a „Vereinshaus“ előtt, mely gyűlhelye a vendégeknek, megállapodási pontja az érkezőknek, hol a kapu alatt Gleichenberg villáiban, hof- és stade-jaiban kapható szállások tariffai s minden tudnivalók kifüggesztvék. Itt mint a szállás, úgy minden a legjutányosabb áron kapható — elannyira, hogy a magyarnak, ki megszokta honában a fogadókat, — per jöttünk mentünk száz forint, ettünk ittünk száz forintot fizetni — szinte visszatetszik e stajer olcsóság; csak a fürdők azok, miknek ára minden egyébbel tetemes aránytalanságban áll. Minden olcsóság daczára azonban itt sem hiányzik az alkalom, ha az embernek történetesen terhére volna kiadni az apró pénzen. — Gleichenberg épületei közt mindenesetre legegansabb a „villa Suesse,“ a „Brünnerhat“ gyönyörű parkjával és lenn a völgyben a „villa Triestina. Szép még a csaknem központon magas helyen épült Vittembergféle nyári lak is, honnan egy igen érdekes s közkedvességű fiatal comtesse szokott estenként több lovagok társaságában sétalovaglásra kirándulni.

A vereinshauszal mindjárt szemközt van a szép terrasse. Itt láttunk Gleichenbergben először egyikét egészséges képet. Egyik felén a terrassenak a nők, másikon a férfiak. A férfiak ültek, ettek, ittak és dohányoztak; mindjárt gondoltuk, hogy földik, közikbe is vágtunk azonnal egy adjon istennel, s csakugyan nem csalódtunk, mert rá következett mindjárt a megszokott szives „fogadj isten.“ Nem ismerők egymást, de egy köszöntés elég volt tárt karokkal fogadni az új vendégeket. Egyszerre otthon voltunk, szállásutasítás volt mindjárt, s azonnal tudtam, hol főznek legjobban; már hiába a magyar ember hazáján kívül sem egy könnyen feledkezik meg a jó töltött káposztáról, s ha mindjárt beteg is, annak mit tálnak neki, szereti ha meg van a maga ize.

II. Unczia, tejjel.

Az első jelentékeny magyar ember, kit Gleichenbergből bemutatunk a szives olvasónak egy originalis papi férfiu Somogy vármegyéből. A mi kinézését illeti, erre nézve csak annyit jegyzünk meg, hogy Gleichenbergben ő a legnehezebb beteg; már tudniillik, ha megmérnék mindenestre ő nyomna legtöbbet. A honnan a fürdői orvosok dr. Prasill és dr. Weisz ha a gleichenbergi viz csodatevő hatását dicsérni vagy betegeiket vigasztalni akarják: egyenesen rá mutatnak: ime ilyen csodát tesz Gleichenberg, ez a tisztelendő úr egy pár év óta jár ide, s csak meg kell nézni mi kifogása van ellene az embernek. — Rá nézván pedig a mi kedves atyusunkra a beteg olly hatalmasan néz ki, hogy természetesen még a haldokló is reményt kapna az élethez. — A * * herczeg ő Fensége csak rá pillantott, s egyenesen azt mondta neki: hogy „Sie sind ein Geistlicher Herr von Ungarn.“ — Hanem a mi atyusunk azért mindig csak azt állítja, hogy ő beteg, s ha az ember kérdi, hogy mi baja, azt feleli rá: hogy rekettes; de már mulik, s ha még egyszer eljön meg van győződve, hogy tökéletesen kinyilik a torka, azután papolhat comoty (szava járása a mi atyusunknak). — Egy ébiránt a mi papunkat minden ember ismeri és szereti Gleichenbergben, ő is viszont mindjárt mindenkit ismer. Az asztalnál praesidiál, s miután mindig vidám jó kedvű s sokat olvasván sokat tud, csak ugy folyik belőle az a sok jó anecdota s a talpra esett sok jó gondolat. — Nem régiben Párizsban is megfordulván, mulatságos tőle hallani, mikor elmondja, hogy Párisban hogy lökte őt egy szeles franczia hátba, s az eb a lelke — ugymond — mind össze is csak annyit mondott: hogy „pardonne monsieur,“ — ezzel aztán érje be az ember, gondoltam, s mondtam volna is rá valamit, mert majd a nyelvemet haraptam el, de tartottam, hátha azt mondta volna, hogy: „eh bien, duelle monsieur,“ hanem minthogy ennyire nem értek francziául — furcsa képet csinálhattam, de egyszerűen csak utána néztem biz én, s tanácsosbna tartottam szépen odébb állani — pedig ha rá gondolok még most is fáj a hátam. Ez aztán a tapasztalás. — Különben pedig ez az atyus egy tétőtől talpig becsületes ember, ha ő nem volna I — y L — czi barátunk már régen megszökött volna Gleichenbergből, pedig ő most a legfeschebb fiu Gleichenbergben, hanem unja magát rettenetesen, ugy hogy már az orvosnak is panaszkodott, de Weisz doctor nem jön zavarba, rögtön praescribált, azt mondta neki, hogy menjen Rohitsra. — Egyébiránt szó a mi szó, de igaza van Laczi barátunknak, mert Gleichenberg az idén olly unalmas, olly holt, hogy az egészséges ember is megbetegszik benne. Semmi társasélet, semmi közeledés a vendégek közt, nők és férfiak világért se szólnak egymáshoz... kissé túlságosan is tartják a dietát... Gleichenbergben mint igazi beteg fürdőben nincs

s nem is lehet senkinek igénye bármely zajosabb mulatságra, de azt hisszük még is, hogy ez a rendkívüli, csak nem természetellenes feszültség még az ismerősök között is, s ez az általános magába vonulás és morfondirozás korántsem válik senkinek is egészségére, nem pedig azoknak különösen, kik már itt nem kis számmal vannak, nem csak hogy nem hektikások, de tán egészségesebbek, mint sokan maguk is gondolnák, s a kik csak inkább erősítés s a kisebb bajból netalán békövetkezhető nagyobb bajok elhárítása, többen pedig csak pusztaszórakozás végett jöttek Gleichenbergbe. Nem mondja Kovács Móricz, hogy ugráljanak, táncoljanak vagy plane kurjongassanak — hanem azt gondolja még is, hogy egy két szivar nem árt, több nem használ, a jó kedv s szórakozásból pedig egy két unczia többet használ, mint minden reggel 15 unczia a vizből s ugyanannyi a savóból. Gleichenbergben a jelen fürdői évszakban tekintve a múlt éveket, sokkal kevesebb vendég, de aránylag még sokkal kevesebb nagy beteg van. Alig van egy kettő, kik nem bírnak a maguk lábán járni, a többi ha lassan is, csak mozog.

De ime itt jön egy középtermetű melles, vállas derék fiu, vidám, nyílt arcuzal, bátor léptekkel, beszél és ágál; hogy magyar annyi bizonyos, s hogy a tüdőjének semmi baja sines R—ner a fejével K—cs pedig a kalapjával áll jól érte. F—váry pedig sniczli helyett aludttejét eszik, ha nem Heves vármegei

— Honnan Laczi?

— A doktortól pajtás.

— Hát mit mondott?

— Azt pajtás, hogy szeretné, ha minden betege úgy menne el innen, a mint én ide jöttem.

— No úgy hát se baj; hanem te Laczi lassabban egy kicsit, mert ezek a sógorok mind megszöknek ám Gleichenbergből.

— Eh pajtás ne busulj, annál tágasabban leszünk, a ki lelke van, nem tanítottak engem susogni, hanem ha már épen úgy akarjátok, hiszen hallgatok, de hát akkor tüzet ide; feuer Kellner!

Ez természetesen olly hangon volt mondva, hogy Fáni hamarjában elfejtette, hogy kellner.

— Lódulj hamar a ki... felmarkolta.

— Lassan Laczi, nem szabad itt szivarozni.

— Micsoda? itt hát se beszélni, se szivarozni — a nagyapám se látott ilyen comédiát.

— Nem nem pajtás, itt legalább nem szoktak.

— No ugy hát valahány ház, annyi szokás; isten áldjon meg benneteket.

— Hova Laczi, hova?

— Hát pusztulok én innen pajtás. Hej fiakker stellvagen vagy mi vagy, előre! fordítsd vissza azt a szekér rudját.

— Ne heveskedjél Laczi, csak a kutnál nem szabad rágyujtani.

— No úgy hát mit ijesztgetitek az embert. — Hanem kissé melegem is van. — Wein herr Kellner!

— Schaffen euer Gnaden? — —

— Wein, wein — nem érted te czinege!

— Te igen is — én tudsz magyar, — volt Púpán.

— Te Laczi itt megcsudálják ám az embert, ha bort iszik.

— Már hiszen az mindegy nekem pajtás, csak hozzon; nem elég ha reggel vizet iszom? a mint látom más nótát fujnak itt mint Parádon.

— No mit mond ahhoz a gyerekhez atyus?

— Azt, hogy nem ártana még vagy három ide ebből a schlagból, mindjárt lenne multság.

Már az igaz hogy nem hiába hevesmegyei de originális egy fiú, hátha még Patikárusék húznák neki! — Már ekkor a gleichenbergi cura teljesen ki lenne egészítve.

SZERELEM ÉS HIUSÁG.

NOVELLA.

KEMÉNY ZSIGMONDTÓL.

(Folytatás.)

V.

Julia grófné terve a csak négy személyre indítványozott kirándulásra nézve nem maradhatott eredeti alakjában.

Nálunk a kisebb fürdők a vendégeket akaratjuk ellen is közel hozzák egymáshoz.

Bennök a nagyvilági hangot szigorral követni, a bemutatásoknál s társalgásnál a saloni modort és az illem kiczirkalmazott formáit föntartani majdnem olly lehetetlen, mint proza helyett rimekben beszélgetni.

Hasztalan szeretnének némely családok visszavonulni, mások kis cotti-riákba zárkozni, a fürdői szellem ellenök harczol s átlépvén a feszes szabályok sorompóin, meghiusítja mind a begyeskedés mind a ranggög czéljait.

S Coraniniék nem is voltak feltűnőn kizárólagosak.

A férj sok látogatást tön, a nő bámultaték, Romvayért szivesen landpartieztak szépeink s Julia udvarló alkalmat igénybe venni tudtak, s így nem vala csoda, hogy a magán kirándulás másnap reggelig általános kéjsétává növekedék.

Kik nem leltek ürügyet és módot Coraniniékhoz csatlakozni, külön tömbeket rendeztek s majdnem az egész fürdői világ a hegyekre vonult, bár a le szálló köd és a felhők járása egy kevés megázást állított a szabad természetben gyönyörködés háttérébe.

Saroltának kizelgett e bucsujarat, melly végre is leginkább az ő szépségének innepét jelenté.

Férje szekerén, ki a lovakat hajtá, Juliával és Romvayval együtt mentek. A társalgás közösen folyt.

Romvay szavai és ötletei a két nőt egyaránt illeték; de melegebb tekintete Julia felé röpkedett, s mint Sarolta hitte, most először nem minden bensőség nélkül.

A nevető kék szemü, piros ajku és életvidor Julia pedig — ki tölt keble, erős karjai, s csak a fűzés által karcsu termete mellett is, kétségtelen szépség volt — nemesak boldog, de negédes és büszke lön diadala által.

Férjem mai szerepe, gondolá Sarolta, az elefántéhoz kevésbé hasonlít... És az enyim? Ah! csak másoknak szereztünk volna-e alkalmat?

E sejtelenre a tetszelgési vágy minden daemonai fölébredtek, s Coranini nője megint a kecsaire hiu, a hódításainak élő asszonygyá vált.

Minthogy a fürdő-társaság landpartiezni ment, képzelhetik olvasóim, hogy regényes vidékekre is kell találunk.

De a természetben a regényes nem hever, mint a köznapi, az országot szélén, sőt ha azon indiscretiot követné el, hogy nem rejteznék és kecséit minden kivánesi előtt könnyen föltárná, akkor szépségének hirdetői alig volnának.

Ezen figyelmeztetésünkből gyanitni lehet, miként Coraninit, bár bámult lóidomár és hasonlíthatlan kocsis, a bakról nemsokára leszállítani fogjuk.

Julia grófné már is hamar váltott szint, hófehér keble emelkedett, csókolni való ajkairól a meglepetés gyermeketeg és vonzó sikoltásai hangzottak, keze önkéntelenül támaszkodék Romvayra, s arczkifejezésén a félelem legérdekesebb kacérsága üzte varázsait: szóval a szekér körül köre vettetett, a tájék regényessége kezdődék, és Sarolta, ki új barátnejával nem akart a remegésben versenyezni, ámbár a festvényi helyzeteknek, mellyeket ez előidéz, érzékingerlő hatását jól tudta — férjét a szekér megállítására kéré, ugyis a társaság többi tagjai mind leszállottak, és a gyalogösvényeken sétálnak.

Robert felnyitá a kocsiajtót, s Julia — mit tehete egyebet? — a földre

lépett, noha látta, hogy az illem szabályainak durva megsértése nélkül, miután a többi urak nincsenek közel, Sarolta lovagjává Romvaynak kell lennie.

Mosolygva nyujtá tehát karját Robert elé.

A sötét erdővel borított hegyek és közök szőtt völgyek, a világítás, az ezüst párák és hamvas ködök, egy rohanó patak, néhány sziklafal, s a keskeny és szakadásos nyílások együtt elég vaddá, de zordonsága mellett is nem minden kellem nélkülivé tették a vidéket, mellynek kődarabokkal szeldelt ösvényein a kis karaván haladt.

Főnebb szép kilátásokra és természet-jelenetekre, büszke láthatárra, melly végetlenig vonul, elzárt tájképekre, mellyek szűk keremökben bú-bájaik által fogva tartják a szemet, megdöbbenő mélységbe néző pontokra, hol a fő szédelg, a sziv sebesen ver, s kopár bérecekre, mellyek tamarisk és harasztok fölött kétes távolságból hófuvatokhoz hasonló felhőket vagy a fellegek alakjához ütő hóhasábokat csillogtatnak: szóval valódilag regényes, sőt nagyszerű panorámára is lehetne találni.

Azonban olly gyöngéd és olly csinosan öltözött nőcsoport, minő az s...i fürdőjé, aligha fogja merész és hosszú hegyi sétára szánni magát.

Egyébiránt a könnyebben járható részek szinte elég élvezetet ígérnek, kivált ha akad a társaságban olly egyén, ki a közfigyelmet a gazdag történeti emlékek felé is tudja vonni.

Mert e vidékeken a mondákra és beszélyekre bő anyagot hagytak hátra nem csak a kelyhesek, kik a XV. században idáig kalandoztak, vagy a törökök, kiknek egyes csapatja az alsóbb vidékekről gyakran erre tévedt, vagy pedig a kuruczok, kik zavargásaikkal — minthogy a multból mindig az legérdekesb, mi a jelenben igen alkalmatlan — regényes színezetűvé tettek néhány évet; de még magok a helybeli földesurak is, kik nem szerették a törvényhez és gyóntatóik tanácsához szabni életöket, s kiknek rablóvárait országgyűlési végzések parancsolák lerontatni, bár többnyire pusztában hangzó szavakkal.

A kősziklák, a rét közepén magára felejtett élőfa, a keresztutak, a vizuham által fedett barlangok, az elhagyott malom, a folyondárok zöld mezébe takart omladékok, — minden, minden őrzött olly titkot, melly kevesektől ismérteték ugyan, de ha szellemdús eléadó ajkaira jut okvetlenül több ingerrel bír, mint a salonainkból szétterjedő napi hírek, s mint érzéseink és kötelességeink közti apró harcaink, mellyek a mostani viszonyok és társadalmi szabályok által rendszerint igen stereotyp formát nyernek, s hasonlóságaik miatt hamar untatnak.

Romvay az egész vidék mondáit tudta.

Mellette lebegett odább Sarolta, könnyen, dévajul, ingerkedőn.

Volt a szép nő mozdulataiban valami elfi, valami tündés, melly határ-

talánul vonzott, ingerlé a képzelődést, incselgett az érzékenyeknek s mégis a szemérem bájkörét nem lépte át, s inkább gyermeteg mint kaczer kedély kinyomatának látszott.

Ha a hegyi ut meredekebb lön, Sarolta Romvay karjára füzte magát.

S megint kifejlett abból, tovább lengett, megállott, visszatért egy virágot szakítva, egy fátyolkendőt, melly már alkalmatlan volt vetvén lovagjához, egy tájképen, melly érdeklé, nyugtatván szemét, vagy zsebkendőjével hátra maradt férjének és Juliának intve.

Néha leült a mohos kődarabokra, s figyelőn hallgatá Romvayt, ki mellette foglalt helyet; de mint az ágról a madár, megint felrebbent ha a társaság közel jött.

Örökké szem előtt volt; azonban bizonyos távolságban.

Egyébiránt a szük ösvény a csoportonkinti menetelt meg sem engedte.

A landpartie személyzete tehát hosszú sorban haladt, mint a költöző darvak szokása.

Többynire csak ketten vagy hárman jártak együtt, s a legutolsó tömb Robert vala Julia grófnéval, s egy szöke még alig tizennyolcz éves urfi, ki érzéseinek zsengeit szerette volna a fiatal özvegy lábai elé tenni.

Julia azon uémberek közé tartozék, kik nemesak szívöknél és szellemöknél fogva, de testileg sem létezhetnek örökös támaszkodás nélkül.

Ő mindig mástól várt védelmet, s érette bérül teljes átengedést nyújtott. Félénk volt, magáról nem gondoskodó, s magával jötehetetlen. Sötét szobában nem mert egyedül lenni, az erős illatu virágoktól iszonyodék, puha s gömbölyeg kezével alig tudta az ajtókilincset fölnyitni, a meredekebb utakon egészen udvarlóí segítségére szorult, egy ágrezzenés megdöbbsenté, feje szédelgett, ha tekintetével a zugó patak habjait kísérte, és ha egy gyik lába előtt nyargalt el, térdei reszkettek, szava elállott, s legalább kölni vizre volt szüksége, mig behuny szemeit fölnyitni tudta.

Nagy gyöngeségek!

De ha már egyszer léteztek, meg kell vallani, miként olly kedves, olly sajtáságos kaczersággal vegyültek fel, hogy Juliát a férfiak gyarloságaiban tarták legérdekesebbnek s mi másnál nevetségig torzult volna, nála vonzó tulajdonná lett.

Ezt Sarolta hamar átlátta, s nem kevés művészi tapintatot mutatott, midőn épen ellenkezőjét játszá és mint Atalanta, szabadon, merészen lebegett tovább, lábaival alig érintve a földet, s Romvayt tündéri mozdulatokkal és természetnek mesés rugékonysága által akarván leigézni.

Mennyi csábot tárt minden percz föl!

Sarolta elmés, kíváncsi, s néha a kötekedésig vig volt.

Midőn tapasztalá, hogy lovagja a vidék történeteiben jártos, szünetlenül kérdezősködék tőle.

Romvay pedig tisztán, világosan és választékos formában adta elé a hagyományokat, mondákat és legendákat, mellyek az erdőnek, hol járnak, a mélységeknek, mellyek fölött vezet az ut, s a havasoknak, mellyek a láthatárt beszegik, figyelemre méltóbb emlékei közé tartoznak.

A mult ragyogott Sarolta szemei előtt; de Romvay szive felmelegedni, arca sugárzani, hangja olvadékonyabbá válni mindig csak késett.

Egy muzeum-őr pontosságával, vagy egy ritkaságokat mutogató tolmács hideg készségével beszélt, és az udvariasság kötelességein tul, semmire sem kívánt még csak gondolni is.

Lekötelező, de passiv volt.

Figyelmes, minden vágy nélkül: feltünni, tetszeni, vagy épen hódítani...

E közben Sarolta egy keskeny pallón lebegett át, mellynek karfája nem volt, s különben is annyira elrothadt, hogy alátörésétől félni lehete.

A mélység ugyan alig vala három ölnyi, s a puha nedves föld miatt életveszély azokat sem fenyegetné, kik lehullanának; de mind e mellett előtte bizonyosnak látszott, hogy Julia grófnét semmi kérés vagy bátorítás a pallóra lépés vakmerőségeig lelkesíteni nem tudná.

— Ne várjuk-e a társaságot be? tudakolá Sarolta mosolygva, s a virágorított partra hajlék, hátát egy köris-sudar derekához támasztván, félig fekvő félig ülő, de kétségtelenül festői helyzetben.

— Ki hihetné, szólt Romvay, hogy itt a mult század kezdetén egy elrablott nő elég szédítő mélységet talált az öngyilkolásra? Nagysádhoz közel van csalittal fedett és megdőlt sirkeresztje.

Sarolta nevetve mondá: — Igy már nem lesz csoda, ha Julia az átjövételre magát rászáni nem fogja. S milly szép, hogy ön minden czélzás nélkül előre kimenté őt.

— Az iszap lassankint fölebb emelte e szakadás alját. A gyors esőár más utakat vésett hullámainak, s most valóban alig tarthatjuk halálos eredményűnek a pallóról lesiklást. Egyébiránt Julia grófné nem fog sokat vonakodni, ő bátran jön át.

Romvay e megjegyzéssel fölkelt Sarolta mellől, kit már néhány ur vett körül, mig a társaság többi része még a túlparton maradt, s a félnékbb nők átvitele felől tanakodék.

Robert, mint gyakorlott férfiú, hamar észre vette, hogy felhagyott ösvényre tévedtek, s jobbfelől alig száz ölre sokkal jártabb mesgye vonul a szakadáshoz.

Az ottani palló megtekintésére sietett tehát, melly távolról is szélesebbnek és épebbnek látszék.

Romvay mig a nők egymást biztaták és ijeszték, hirtelen Julia mellé lépett: — Siessünk! sugá. Vezetője fogok lenni. Csak bátran, csak tétovázás nélkül! Ah! mint örvidenének félelmén! Egy kevés lélekerőt, szép grófné! Nincs mitől tartani. Kezeskedem.

Ezzel ujja végét Juliának nyujtá, és feléje fordított arcczal kezd a pallón haladni, s a nő, ki máskor az ezüst-nyár leveleinél reszketegebb volt, követé őt mereven rászegzett szemmel, halavány vonásokkal, túlfeszült idegekkel; de biztos és határozott lépéssel.

— Ah! gondolá Sarolta, ő egészen hasonló az alvajáráshoz, kit egy titkos és párancsoló erőnek blvölete akarátja ellen vezet. Vakmerő lett, mert szeret. Romvayt. Nincs kétségem. S ez tán örvid, hogy megint Virginiere találta Hisz! Romvay szivetlen férfi. Vagy nem épen most mesélt-e nekem egy öngyilkos nőről, annélkül, hogy arca megindulást árult volna el? Virginiere árnya nem háborgatja!

Sarolta szerette volna lenézni Romvayt; de... csak boszankodott reá.

Az ingó és recsegő pallón, mellyet egyedül a gondviselés tartott fen, a délcegebb nők közül még néhányan megkísérték Julia példáját; mig a többiek a Robert által ajánlott hosszabb utat választák.

A társaság most együtt haladott vig fecsegések közt; de Romvay tájismerete rövid idő alatt megint két pártra osztá a szépnemet.

Egy vizzuhatagról volt szó, melly közhiedelem szerint nem lehetett távol, s érdekesnek mondaték.

— Vize nem elég bő, s esése nem igen merész; de környéke kevés változtatással tündérországnak is beillenék: jegyzé meg Romvay.

— Keressük tehát föl: sürgeték többen.

— Hölgyeink mind elfáradtak: mondá Robert.

— És kedélyesen szolit magához déli tanyánk kékelő füstje: említette Romvay a közel, fekvő malomra mutatva, hová a haszonbérllő egyik szakácsnéja előre kiküldve volt.

— Különbén is az idő még inkább kezd borulni: szolt Robert.

— S csoda volt, hogy eddig is kikerülhettük a megázást, folytatá Romvay, fellegek kivált fön, igen gyanusok, s delnőink kedves kis napernyői alig fognak elég védelmet nyujtani a permeteg ellen, melly az ormakról a vizesés felé huzódik.

— Minden párizsi divatot merek biztosítani, s rajtunk egyéb félteni való tán nincs is: szolt nevetve Sarolta. Legkevesebb esőtől sem tartok. Az ég, véleményem szerint, most tisztább, mint volt.

Robert nem tagadá, hogy inkább nőjének van igazsága. De, mint Julia lovagja, pihenést javasolt, ugy is délután még marad idő egy rövid kirándulásra.

— Délután, vitatá Sarolta, a barlangot nézzük meg, hol Romvay báró elbeszélései szerint a kincésők évenként keresik Pongrácznak; a híres rablóvezérnek aranyait, s fájdalom! csak a rosz szellem által kövé varázsolt pénzdarábokra találnak.

Sarolta követeléseit Romvay, ki Julia mellett látszék ügyvédkedni, a vizesítéshez vivő utak ellen fölhozott érvekkel akará népszerűtenitni; de, mint előre sejthető volt, annál kevésbé ért czélt. Végre a társaság két felé szakadt, t. i. Robert a grófnéval s egypár idősebb nővel a tanyára indult; a többi világ pedig a regényes zuhatag fölkeresését tűzte maga elé.

Meredek hegyi uton haladtak.

Sarolta elemében volt.

Tündéri lebegéseivel az udvarlókat, kik kísérni alig tudák, bámulatra ragadta.

Csak Romvay maradt egykedvű, s később külön kezdett válni.

Ez ismét ingerlé a hiu nőt, s ellenhatásul perczenként kaczerobbá tette.

Az pedig keskenyült, és néha valódi mélységek fölött vált járhatlanná, sikamlóvá, szakgatottá, sőt itt ott porhataggá, melly a legkisebb terh alatt is süllyedt.

Sarolta az akadályok közt lett vakmerőbb.

Közel voltak már céljukhoz, fülökbe hangzott a zuham, de a fák és bokrok sátra miatt még látható nem vala.

A szép nő, hogy a Romvay által regélt bűbájos kilátást hamarabb élvezhesse, zergeként nyargalt az élre föl, s annak ösvényén haladt.

A biztosabb ut alatta volt egy pár öllel.

Udvarlóí vörös arcczal, s zsebkendővel kezökben, jártak nyoma után.

— Itt a zuhatag! szólt élénken Sarolta az ösvény szélére szökelve.

De mesés kis lábai alatt omlani kezdett a föld, s mielőtt visszaléphetne, elveszté a súlyegyent.

Keze egy ágat ragadott meg, az recsegve tört el, — mi által a visszatartoztatott test új lökést kapott.

S mi történt később? . . . Sarolta Romvay karjai közt ébredt szédüléséből fel. A ruháján szétszakított csipkétet, a por, melly öltözékét lepte, s keze mellyről a bőr fölsértve volt, eléggé tanusíták, hogy nem saját akaratából érkezett a közönyös férfhez, ki most ölében tartva vivé, mint egy bábót a hegyi uton lefelé.

Sarolta, mihelyt a véletlen által eszközölt tulregényes helyzetét, toillettejének minden fogyatkozásaival együtt, észrevette, okvetlenül a földre akart leszálni.

Parancsának Romvay vonakodás nélkül engedelmeskedék.

De néhány lépés, melyet kockáztatott, mutatá, hogy többé lebegni nem lehet.

Bal lábán rándulás történt.

Legkisebb erőltetésre a fájdalom kétségtelen jelei villantak arcán át.

— Kegyed már meggyőződhetett, szólt udvariasan Romvay, hogy így nem fogunk a tanyához érni.

Ezzel a vonakodó Saroltát megint ölje vette. (Folyt. köv.)

CSAKUGYAN NEM SZINÉSZ.

BESZÉLY.

DEGRÉ ALAJOSTÓL.

Mennyi szép szó, s mennyi ecset lőn már felhasználva művészek által a szegénységnek költői szint adni, de azért az „egy szalmás gunyhó s az ő szive“ féle eszmék aligha valakiben vágynak ébreszténe meg szereteteni a szegénységet?

PéNZ! péNZ! te vagy az élet sarkköve, te a hideg női kebleket érzélgésre melegíted, az éjsötét s égbék szemeket megszikkasztod, a sziveket szerelemre villanyozod, s az egyik világ végétől a másikig élvezet szerzesz, sőt befolyással bírsz a túlvilági boldogságra is utat készíteni.

Kinek pénze van, az előtt nyitva a világ!

Báró Szeley Olivérnek volt pénze elég, élvezni is tudta. Tömérdek drága szenvedélyei közül egy volt az utazás, s ezt szerette kalandokkal fűszerezni.

Az utazók hamar ismerkednek, gyorsan hódítanak és az érzelem dolgában nem olly követelők.

Olivérnek sok ismerete, tömérdek tapasztalása, érdekes külseje és elég pénze volt. Illy előnyökkel huszonkét éves korában utazni felséges!

Hosszas utazásából hazafelé igyekezvén, egy szép holdas nyári éjen Bádénbe ** szálloda kapuján behajtatott.

Alig foglalá el a számára kijelölt szobát, s kellemes zaj üté meg füleit. Olivér a hangok felé indult; a zajos társalgás megszakadt, s percz mulva gyönyörű zene hallatszék; később annyira elragadó női ének, hogy Olivér magáról megfeledkezve majd benyitott.

A vendégajstrommal érkező szobalegény zavará őt élvében, s szobájába vonulván, az őt követő legénytől kérdé:

— A termet s mellékszobákat ki bírja?

— Egy orosz grófnő.

— Rég?

— Egy hét óta, de csaknem naponkint estély van nála.

— S minő társaság?

— Ugy látszik imádja a művészetet; mindig zeneestélyek. Ő is gyönyörűn énekel.

— Ifju-e?

— Mint a tavasz.

— Szép-e?

— Mint a nap melege után epedő rózsa — viszonzá a legény, s a lajstromot kiteríté.

Olivér gondolkozik. Szünet után kérdé:

— És sok művész megfordul nála.

— Oh! különösen zeneművészek.

Olivér tollat vön, s a lajstromba írja; Mr. John Dawson, első Uj-Yorki énekes.

— Így ni! — kiáltá Olivér, midőn a pinczér távozott — ő az egyik s én a másik világrészből; ő műbarát, én művész; ő ifju és szép, én pedig — ezzel a tükörbe tekintvén felkiálta — ebből még kaland fejlődhetik, és ez legyen aztán az utolsó. Atyám s Gizellától okvetlen levél vár itt rám, holnap utána nézek aztán haza és megnősülök.

Másnap lehető leghphantasticusb öltözetben hagyá el a szállodát, várt levelei után nézendő, de se atyjától, se Gizellától nem kapott. „Annál jobb — gondolá — időt nyerek.

Olivér zongorát bérelt, s érczeljes férfias szép hangját kezdé hallatni.

Az érdekes vendég hire néhány óra alatt nem csak a szálloda falai közt, de a városban is elterjedt.

Olivér különczöt játszik; külön asztalnál evett, egyedül sétált, senkivel sem beszélt, s az őt kíváncsian vizsgáló szemeket nem látszott észrevenni.

Egy délelőtt az orosz grófnő gazdag bérruhás szolgálója lépett be Olivérhez.

— Urnőm üdvözi önt — e szókkal jegyet nyujta át.

Meghívás volt, még az nap tartandó zeneestélyre.

— Azonnal tiszteletére leszek — ezzel bocsátá el Olivér a szolgát, s öltözködéshez látott. Félóra mulva elegans reggeli öltözetben jelent meg Olivér. A grófnőnél be lön jelentve, s látogatása elfogadtatott.

A meglepetés mind két részről ollyszerű volt, hogy bár ki ráfogná, miképp az betanult, s szinpadí.

— Istenemre! ő gyönyörű! — sohajtá magában Olivér, svéd kesztyűjével végig simitván párisi kalapját.

És a grófnő?

Ah! ez igéző pongyola! nyaktól derékig himzett mousseline japonika takaró keceit, mely alól sűrű rendökben hullámzott a padló szőnyegéig battist ruhája; nyakán patyolat gallér volt kihajtva, melyet elől mogyoró nagyságu tejszin gömbölyű gyöngy tartá össze; dús hajára violárdféle csipkékből szőtt finom fátyol könnyedén volt vetve, mely álla alatt festőileg pongyola esokort képeze. Szép arczán véghetlen kellem, s vérveres ajkin tündérmosoly ült. Nagy kék szemeivel néhány sajtyszerű sebes pillantást tőn, mi annyi kaczer bájt fejeze ki, hogy a belépő Olivérre hatástalan elsiklania lehetlen volt.

— Ez nem színész — mond magában a nő.

Szünet.

— Nagysád kegyes volt — kezdé Olivér.

A nő kecsteljes mozdulattal karszékre inte.

Olivér előre lépett, mélyen meghajtá magát, s a jelölt széket elfoglalá.

— Soha sem lettem volna olly merész — kezdő ismét Olivér — ha nagysád nem bátorit vala e lépésre...

— És öntül igen szép, hogy nem késedelmezett...

— Tiszteletére sietni — vága bele hévvel Olivér — hát ha élttem, üdvességem függött volna maradásomtól, tudtam volna-e maradni?

— Mi ragadá önt annyira hozzám?

— Nagysádnak a művészet iránti vonzalma.

— Egyedül?

— És leirhatlan bájai.

— Hisz ön nem ismert.

— Hát nem volt-e elég ismernem szellemét?

— És ha ön csalódott volna?

— Nem, az lehetlen! kinek a művészet annyira szenvedélye, ki olly magasztos lélekkel bir — gondolám — az szép kell, hogy legyen. Mielőtt szerencsés voltam kegyedet látni, teremték magamnak egy eszményképet, és most pirulok.

— Képzeltése megcsalá.

— Képzeltésem nyomorult! azt hívéim tündér kit alkoték, s most látva az élot megvallom zavarba jövök.

— Hízeltgő! de nem csoda, hisz ez a szinpad titkai közé tartozik.

— Oh grófnő! ha kegyed csak azért emlité a szinpadot, hogy elragadtatásomban parányiságomra emlékeztessen, jobb lett volna ábrándvilágomból ki nem zavarnia.

— Ezt nem érdeklém; ugy ohajtám ismeretségét, vágytam egekig magasztalt énekét hallani s ön ezekért olly szigoru irányomba.

— Bocsánat! egészen rendelkezésére állok.

— Szabad kérnem.

— Parancsát várom.

A grófnő közönyösséggel pattant fel üléséből, a zongorát fölnyitá, s gyönyörű fejét festőileg balvállára hajtván, tündéri mosolylyal esde:

— Egy dalt.

— Ezret! kiáltá Olivér. Kalapját eldobván, kesztyűit letépé, s dobogó szivvel zongorához ült.

Rövid előjáték után jelentőséggel függeszté szemeit a grófnéra, s Lindából rá kezdé: „Láttalak te bájos angyal, s elrabolva lón nyugalmam“ énekében az érzelem legbensőbb kifejezése feküdt, hangja mivel iskolára mutatott.

A grófnő meglepetéssel tapsolt.

— Uram! — kezdé a grófnő, miután Olivér néhány dalt énekelt — mai estélyemen egy kettős dalra kérem önt fel, nem mintha versenyezni kívánnék önnek, de kellemes éneke által remélem az enyim is nyerni fog.

Olivér bucsút vőn, szavaiban annyi lágyság, annyi érzelem fekvék, mint énekében.

A grófnő epedve mereszté utána érdekes szemeit, s rövid merengés után felsohajta:

— Ez se nem angol, se nem színész!

Olivér egész lényében felzavarodva tért szobájába.

Megjött az est, a vendégek gyülekeztek, s Olivér szorgosban öltözködék, mint valaha.

A grófnő egy orosz urhölgy fényűzésével s gazdagságával halmozá el magát, ruhája khinai rózsaszín tafotából fekete bársony szegélyekkel igen izletesen készítve a hölgy szépségét a költőiségig emelé; gyémánt mellecsat s függő, öt sor igazgyöngy pihen a hófehérségű nyakon; fényes ruha, dús ékszerek, valódi csipkék, s az egész pipere annyira öszhangzék, hogy a nő izlését s elegantiáját azonnal be kelle vallani.

Olivér kitünő szivességgel fogadtatott, s ő magán kívül volt örömében; a grófnét tekintetével majd elnyelé, ha szemeik találkoznak, lángvörös lón, s ha csak ruháját érinté a kecses teremtésnek, egész testében remegett. Igen restelte gyöngességét, de nem birt magán erőt venni.

A grófnő és Olivér közti kettős dal a legmagasb lelkesedést idézte elő. A grófnő csalogány könnyűséggel özönlé gyönyörű hangját, előadásában annyi kellem, énekében annyi iskola, s hangjában annyi gyakorlottság feküdt, hogy őt a legelső énekesnőkkel szerénytelenség nélkül bátran összehasonlíthaták.

Olivér eszmélet nélkül járt fel s alá.

— Ön valóban irigylendő kezdé a grófné Olivérhez — olly pályán tündökölt, mellyen hir, név, dicsőség koszoruit aratja.

— Mondja inkább szánandó — viszonzá Olivér — a hir addig szárnyal, meddig hangom terjedelme elbirja, e nemzedék halálával nevem is meghal, s dicsőségem a lámpa világával egyszerre oltatik el, mert a szinpadon kívül nincs mit keresnem, érzelmimet keblembe kell fojtanom . . . oh! tudná kegyed mit szenvedek? — s e szavainál jelentőséggel nézett a grófnéra.

A grófnő őt érteni látszott, mi zavart ide s tova tekintéséből volt látható. Olivér egész estén át a grófnő lovagja volt.

Az elégtelt vendégek szétoszlának.

Olivér jobb kezét mellénye nyílásába rejtve, baljával pedig homlokát simogatva egy ablak mélyedésben merenge.

— Nos uram? — mond a grófnő Olivér előtt kaczer állást véve — meg volt ön estélyemmel elégedve?

Olivér felrezzent, körültekinte, s midőn látá, hogy csak ketten vannak, merészen ragadá meg a grófnő kezét, s hevesen ajkihoz vonva — sohajtá:

— Elvesztem, ha kegyed eltaszit.

— Én az estélyt, hangversenyt s előadott műveket kérdem . . . ?

— Mit nekem estély, hangverseny, zeneművek, s az egész világ! keblemben egy szenvedély támadt, oh grófnő! e szenvedély vagy megöl, vagy üdvözit.

— Távozzék.

— Lehetlen!

— Kérem.

— Én is kérem . . .

— Ohajtom, akarom.

— Tehát reményt.

— Holnap látjuk egymást.

— Köszivü! — sohajtá Olivér.

A hölgy ismét kémlőn tekintte utána, s legyezőjét homloka előtt billegtetve mondá:

— Vagy nagy ur, vagy kalandor, de nem színész. Majd végére járok ezzel komornájának csöngete.

Másnap midőn Olivér a grófnőt meglátogatá, a kecses nő összekulesolt kezekkel fogadá:

— Meg tudna ön tőlem egy kérést tagadni? — mond végzetlen kedves arczezal.

— Hát ha üdvem függne tőle?!

— Ha ön kérésem teljesíti, viszontszolgálatra számolhat.

— Parancsoljon, parancsoljon, hisz első percztől engedelmes rabszolgája vagyok.

— Egy a sorstól igen sulyosan meglátogatott család a könyekig megindita, részvétét szeretném irántok kicsikarni.

— Tárczám rendelkezésére áll.

— Sokkal kevesebet kérek. A fürdői évszak sok fényes vendéget gyűjtsen össze . . . szép jövedelem leend, hangversenyt akarok rendezni. Remélem föllép?

— É . . . én?

— És én is.

Olivér megütközött.

— Mennyit ígért, s első kérésemmel visszautasítottam. Így járunk színlett érzelmekkel, vagy tán hangjával fukarkodik?

— A világért sem. Legyen szives a sorozatot elkészíteni: büszkeségem leend kegyeddel versenyt énekelni.

A grófnő örömmel nyujtá kezét Olivérnek.

Ez alatt a fürdői vendégek száma érdekes személyzettel szaporodott.

Egy másik szállodába gyönyörű utazó kocsi robogott, s belőle két nő lépe ki; az egyik tiszteletre méltó s koros, a másik ifju és szép volt. Első pillanatra felismerhető az anya és leánya. Félórával később négyes postakocsi vágatott a kapu alá, a bakról fényes vadász, s a kocsiból csinos ifju pattant le.

Az ifju a nők után kérdezősködék.

A fogadós mély bókok közt adott felvilágosítást.

Az ifju a jelölt szobába nyitott.

A nők öröm s meglepetés felkiáltásával fogadák.

— Endre — mond az ifjabbik — hát ön csakugyan követett.

— Árnyékként.

— És mi czélja? — kérdé a korosbik.

— Nem tudom, de egy belső szózat sugja, hogy törekvésem nem hasz-
talan, hogy nagysádtoknak védőre leend szükségük.

— S ha ugy volna — viszonzá az ifjabbik — nem találjuk-e itt Olivért?

Endre arca elsötétült.

— Miért e komolyság?

— Mert Gizella, inkább hallanám kegyed ajkiról halálos ítéletemet, mint e nevet.

— És ön barátomnak vallja magát, ön, ki gyűlöli leendő férjemet.

Endre ajkiba harapott.

A koros hölgy pogyászaik után nézett.

Alig tapasztalá Endre, hogy Gizellával magára hagyaték, hévvel ragadá meg a hölgy kezét, s metsző fájdalommal sohajtá:

DÉLIBÁB.

8*

— Gizella! kétségbeesem, meghalok!
 — De Endre!
 — Ismerem vétkem súlyát, akartam küzdeni e szenvedély ellen, hasz-
 talan!

— Jövömet akarja megmérgezni?
 — Jövőjét akarom mennyé varázsolni.
 — Másé vagyok.
 — Még nem.
 — Birja szavamat.
 — Módot találандok azt visszavehetni.
 — Soha!
 — Kegyed szereti őt?
 — Becsülöm.
 — Engem meg akar ölni, mert gyülöl.

A leány elfordult, s szemeiben könnyet dörzsöle szét.

Szerencsére a koros nő megjelent, s ez a kedvetlen társalgásnak véget szakította.

Még az nap a fürdővendégek, s valamennyi szálloda idegenek lajstroma végig lön tekintve, de Szeley Olivér sehol sem találtatott.

— Megelőztük őt — mond az asszonyoság.

Gizella sohajtott.

Endre busan tekintte ki az ablakon.

Óriás falragaszok hirdetéek az adandó hangversenyt. Délelőtt a jegyek már elkapkodvák.

Endre is páholylyal kedveskedett a hölgyeknek. Elfogadák.

Az est eljőve, a közönség özönlött, s a működendő személyek néhány hángfutással előkészíték torkukat.

Az első áriát a grófnő éneklé; tapsvihar, virágözön és kihívás tölté a házat; ezt egy zongora jeles változatai követék; a harmadik szám kettős ária Lombardiból, előadják: Perieska grófnő s Mr John Dawson, új-yorki első énekes. Feszült figyelem s kíváncsi várakozás előzte meg kiléptöket.

Olivér elővezeté a grófnőt.

Zaj és taps.

Olivér fülét egy metsző sikoltás ütö meg.

A zenekar rá kezdé.

Olivér merészen jártatá körül szemeit.

A karmester felemelé pálczikáját, Olivér énekre nyitja száját, elhalványul, két lépést hátra tesz, keble összeszorul, s nem tud hangot adni. A karmester integet, a grófnő sug; Olivér nem lát nem hall, szemei a páholyra

függesztvék, a páholyban csodálkozó női arcok, s mögöttük gunyos férfi arc mutatkozik. Olivér mind a három arcot jól ismeré.

A közönség kacagni kezdett.

Olivér villámgyorsan megfordult, s pisszegések közt elrohant.

— Nem csalódtam — sugá magában a grófné — de mi zavarhatá így meg?

A zongoraművész kilépett a grófnét elvezetendő, s jelenté, hogy Mr. John Dawson hirtelen rosszul lett, s helyét N . . . ur töltendi be.

Midőn a hangversenynek vége lőn; Olivér a grófnéhez siette.

A hölgy félig neheztelőleg, s félig mosolygva mondá:

— Ön ugyan szép zavarba hozott.

— Oh bocsánat! én kegyedet megcsalám.

— Megcsalt?

— Én nem vagyok az, kinek magam kiadám, de hogy kegyedhez közeledhessem, hogy kezem kezét érinthesse, ez élvért vettem álarcot. Én báró Szeley vagyok.

— Lám, lám — mond a grófnő meglepetés nélkül — mi szerepet cserélénk. Őszinteségért őszinteség. Igaz, született Perieska grófnő vagyok, de e névtől már gyermek koromban elváltam, s most egyszerűn C . . . Valeria színházi énekesnő vagyok.

Olivér kérdőleg mereszté a hölgyre szeméit.

— Nos — kérdé Valeria — most kevésbé vagyok ön előtt érdekes?

— Sőt inkább.

— Szóljon hát, mi lepte önt meg a hangversenyen egész a hangvesztésig?

— Ismerős arcok. Sietnem kell oda, a viszontlátásig — és elrohant.

Valeria cselédeinek rendelést adott uti készülétekre — két óra mulva elhagyom Badent, ha szeret, feltaláland.

Olivér szállására érkezvén Endrét ott találá.

— Mi hozta önöket Badenbe? — kiáltá ~~Endre~~ *Olivér*.

— Én Gizellát követém.

— Ugyan, ugy-e?

— Igen.

— S azt olly őszintén bevalja?

— Nincs okom titkolni, annál is inkább, mert önnek semmi köze többé hozzá.

— Még arám.

— Nem; általam kéreti kimélje őt s ne tegyen nálok látogatást. Im jegy gyűrűje, sajátját kéreti.

— Szívesen.

— Lásza mig ön hódításokat tesz, kalandokba bonyolódik, dicsőségeket arat, otthon aráját hódítják el.

— Máskor e szavakat gunynak venném, s bárki emberfiának torkára forrasztanám, most vigaszul szolgálnak. Ön küldetését bevégzé, isten velünk.

— Éljen boldogul!

Olivér felkiálta:

— Hála isten! nincs vége a kalandoknak. Atyám haragudni fog, . . . kibékitem. — Egy szekrénykét vőn elő — Párisban készült menyasszonyi ajándok. Szébb célra fordítandom — borítékba zárva, czimet irt rá s Valeriának küldé.

Valeria a kapott szekrényt kíváncsian nyitá fel, s midőn a remek ékszer benne megpillantá, örömmel kiáltott:

— Ő csakugyan nem színész!

M A D Á R F É S Z E K.

TOMPA MIHÁLYTÓL.

Szerelemnek, boldogságnak
Csendes kis tanyája!
Hogy elbúttál a bokornak
Ernyős zugolyába!
Jobb is itt, mint a magasban!
Vész van ott, — s az ágrul
Hamarabb hull őszzel a lomb,
Hamarabb lesárgul.
Kél, fut a nap, s rejtekedbe
Nem lövel be fénye;
Minek is? a boldogságnak
Nincs szüksége fényre!
S mig lakód a bájoló dalt
F e n t repülve zengi:
Jobb, hogy illy a l a n t, hazáját
Nem gyanítja senki.
Békességnek kis hajléka!
Boldog a ki benned:
Bizalomnak, szerelemnek
Karjain pihenhet!
A hol este a dalos pár
Összebúva szépen:
Álma, a nap gyönyörének
Lágy viszhangja léssen.

Mennyi mennyi édes álom!
 Millyen tiszta hűség!
 S hozzá, mint a kis család nő,
 Milly öröm vegyül még!
 S ha ártó kéz bolygatott meg,
 S a vész összetépett:
 Féltő hű gond orvosolja
 Károd szenvedésed;
 S ha feletted végre a zöld
 Sátor összeomlott:
 Ölt magára kikeletkor
 Ujra zsenge lombot.
 Boldog a kit hívsz öledbe,
 Boldog a ki benned
 A hűségnek, bizalomnak
 Karjain pihenhet!
 — De pirúl az ember arcza,
 Sorsodat ha látja:
 Szerelemnek, boldogságnak
 Csendes kis tanyája!

TAVASZI DAL.

(EGY GYERMEKNEK.)

HIADORTÓL.

Virágos a mező, mosolygó a határ,
 Repül minden vágy, repül minden madár,
 A merre a madár, a vágy is arra mén:
 Csak én vágyom magam itt lenn maradni, én!

Mit ér a kék magas, nem más, mint messzeség.
 Ne menj gyermek tovább! fenn a vágy, lenn az ég.
 Én is repültem ott, még fölebb is talán,
 Szép gyermek! higyj nekem, szállj! de ne fény után.

Maradj mindig alant vágyaddal, oh kebel!
 Engedd a madarat magát repülni fel,
 Megmérvén szárnya, milly végetlen fenn a tér.
 Dalt zengni ő is a szép földre visszatér!

HÁROMSZÉKI LEÁNYOK.

NOVELLA.

JÓKAI MÓRTÓL.

(Vége.)

Épen meszelés napja volt, a leányok nagy munkában. Egy pár nap mulva letelt már a szegődés ideje, tehát mindent tisztán kellett hagyni a háznál, hogy mikor elmennek, megemlegessék őket.

A tegnapi verekedésről sok beszéd volt a városban, azt is mondták, hogy a nemes tanács nagy vizsgálatot rendelt el a baj okozói ellen, s hogy a többek között egy székelly leány is el van fogva, a ki épen a viadal oka volt, de azt, hogy kicsoda? még nem tudta senki.

Katicza még az nap este, mintha sejtene valamit, át akart szólni Weimuthék házához, hanem azt zárva találta, s ismételt zörgéseire sem nyitották ki az ajtót.

Az éjszakát halálos aggodalmak között tölté, s korán hajnalban felkelt már, megoltotta a meszet a dézsában, s kiállt az utcára meszelni, remélve, hogy ott majd több hirt hall.

Hallott is nem sokára, mert a mint a hajnali hat órai rorátéra harangoztak, s a házak ajtai egyenként ki kezdtek nyilni, s mindünnen előjöttek a szolgálók, dézsákkal és meszelőkkel, ime egy repedt harang zúgása kezd hallatszani a székes egyház tornyában, a mellyet soha sem hallottak még eddig, s mellynek szokatlan recsegő szava hirdeté, hogy ma valami rendkívüli eset fog történni a városban.

Mig ez aggodalomszülő hangokra figyelnének, rövid megszakgatott dobolás kezd közeledni az utcán felfelé, a városház felől, s messziről nagy népcsoport tolikodik előre nyomulva; legelől egy csoport iskolás suhancz, két oldalt mindenféle vásári bámész söpredék, középett tizenkét alabárdos, sarkig érő fakó frakkban, azok között járul fontos tekintélyes arczczal a syndicus, kezében összegöngyölgetett iráscsomó, utána egy megalázott leány alak, egyszerű sarkig érő ingben, melly mezitelen lábait eltakarja, összekötött kezeiben égő viaszgyertya, hosszú szöke haja lebontva természetén végig hullámzik, fején tollszárakból font csufságos koszoru; nyakán hosszú szalmakötél, mellynek végét a háta megett lépdelő porkoláb tartja, másik kezében hosszú nyírseprűt forgatva. Nehány székelly leány nagy sirva törekedik a meggyalázott leányhoz furakodni, de az alabárdosok visszataszigálják őket.

Katicza sokáig nem hitt szemének: e meggyalázott leány Rozáli volt.

Midőn a menet azon helyre ért, hol Weimuth és Sziksz háza álltak, ott megállapodott a syndicus, triumpháló arczczal kibontá az összegöngyölgetett irást és éles rikácsoló hangon olvasá annak tartalmát:

— Alólirt napon és esztendőben nemes Brassó városa törvényszékében ítéltetett.

„Miszertint ama gonosz életü leányzó, névszerint Dankos Rozália, ki fertelmes kicsapongásai által a város békes polgárainak fiait, nem különb a vásárt látogató érdemes vidéki urakat istentelen gerjedelmekre csábítván s köztük vérengző háború-

ságot gerjesztvén, nehogy a bűn büntetés nélkül maradjon s a gonosz példa a jámbor fiatalságot eltántorítsa; a megirt leányzó tehátlan e következő büntetésekben elmarasztalják, úgy mint:

1-ször. Bűnbánó ruhába öltöztetve, leeresztett hajjal, tollkoszorúval fején és nyakában szalmakötéssel, kezeiben pedig égő viasz gyertyával a porkoláb által a város minden utcáin végig hordoztatik, s ítélete a syndicus által minden szegleten felolvastatik melly idő alatt az úgy nevezett repedt harang fog folyvást huzatni.

2-szor. Haja tőből levágtatván, mint a ki érdemetlen, hogy hajadonnak nevezessék, az éneklés végéig a templom ajtóban fog térdenállva penitenciát tartani és ekkléziát követni.

3-szor. A város piaczn nyilvánosan pelengérré állittatva a porkoláb kezei által meg fog seprűztetni . . .

— Megállj ember! ordíta fel erre a tömeg közül egy hang. Mint a nőstény farkas, mellynek sait rabolják, rohant a népségen keresztül Katicza; egy pár embert feltaszított, egy alabárdos fejéből kiütötte a sisakot s mielőtt megakadályozhatták volna, a syndicus előtt állt, maga elé plántálva a hosszú meszelőt; szemei szikráztak és fogai egymáshoz verődtek, mint egy felriasztott vadállat.

— Mit akartok! kérdé elfuladt hangon, maga sem tudva, mit beszél. Délczeg keble magasan járt alá s fel. Mit akartok?

— De te mit akarsz? Förmedt reá a syndicus, hogy gátolod a törvényszolgáját a tanács ítéletének kihirdetésében?

— Hazudsz! nem a tanács ítélete az, hanem a ti praktikátok ketten a fürmen-derrel, hogy másképp meg nem ronthattatok bennünket. A polgármester és a becsületes tanácsosok bizonyosan nem is tudnak erről semmit, jertek velem a polgármesterhez, ő bizonyosan nem fog ilyen istentelenséget megengedni a városban.

— Ejnye te szemtelen asszonyi állat! Kiálta Sziksz uram, elbízva magát tizenkét alabárdosában, mindjárt egyszeribe ide köttetlek eme másik becstelen személy mellé, és . . .

Nem volt ideje bevégezni a mondást, mert erre a szóra a neki dühödt leány úgy nyomta a meszelő pamacsát a képéhez, hogy a millyen piros volt Sziksz uram arca ez ideig, olyan fehér lett egyszerre s szeme szája tele lett a mézszszel.

E vakmerő tény egyszerre jeladás volt a körülálló népnek, melly rendesen a gyöngébb iránt szokott érzeni; a syndicus segítségére siető alabárdosok alig kaptak egy pár ütleget, elhajigálták dárdáikat s futottak a merre lehetett, őket nem azért tartotta a nemes város, hogy másokat üssenek, hanem hogy üttessenek mások által s ilyen formán nem vehetni tőlük rossz néven, ha ezen a hivatáson szerettek mentül hamarabb által esni.

Katicza odaugrott Rozálihoz, ki alétan omlott védője keblére. A szégyen, a fájdalom elvevé minden erejét, életjel nélkül rogyott össze.

— Nézzétek! kiálta Katicza, izmos vállára emelve az alélt leányt, kinek hátra- csüggő fejről a földet söpörték a sárga hajfürtök. Nézzétek! Így bánnak a szegény székely leányokkal; így gyalázzák meg a mi orczáinkat! Gyertek ki mind! mind, valahol egy székely leány van Brassóban, ki ezekből a pestises házakból, ki ebből a Sodoma városból, a hol a hajadon leányokat így meggyalázzák. Elhagyjuk még ma e várost, ebben az órában, gyalázat és becstelenség arra a székely leányra, a ki itt akar maradni!

A zaj, a kiáltás végig futotta a várost; minden utcán dühödt leánycsoportok nyargaltak végig; kiáltozva: „ki Brassóból minden székely leány! itt hagyjuk a várost!” A láz ragadós volt, a rend felbomlott, senki sem birt velük többé; kinek mi volt a kezében, csapta a földhöz és futott ki az utcára, szénvonóval, piszkafával, vas villával fegyverkezve, a város fegyveres ereje sokkal csekélyebb volt, minthogy a sajtáságos zendülést elfojthatta volna, s néhány óra mulva négy ezer, számszerint 4000 ezer székely leány állt egy csoportban a vásártéren, s onnan indultak meg rendes hadi csapatokban a város kapui felé, semmi kérés, semmi fenyegetés nem birt közülök egyet is ott tartóztatni. Rozálit egy hárságyra fektetve, vitte középen hat leány vállakra emelten, végig kiáltozva az utcán: „így ölték meg a mi testvé-
rünket.“

Azon a napon a brassói asszonyok magok főzhették meg az ebédet tisztelt férjeiknek.

Az ebéd még mind csak hagyján, de még hátra volt a fekete leves.

Nem elég az, hogy haza mentek a székely leányok, de azt is megígérték, hogy majd férfiakat küldenek maguk helyett.

Rozáli esetének híre nagy hirtelen elterjedt az egész Háromszéken, s fellázita minden férfit. A székely nehezen kezd a haragba, de ha elkezd, akkor aztán nehezen is végzi.

Az elfutott leányoknak kinek kinek apja, kedvese, testvérei voltak; apák testvérek és szeretők mind vérig sértve érzék magukat a Rozálin történt eset miatt; az uzoniak közül még a tiz esztendő gyermek is fegyvert fogott s pár nap mulva csak azt veszik észre Brassóban, hogy egy egész tábor közeledik a Czenk felé s a mezőről elfutott munkások lelkenedezve hozzák hírül, hogy a székelység jön tüzzel vassal, zászló helyett egy p óznára tűzve hozzák azt a tollkoszorút, melly Rozáli fejére volt téve s arra esküsznek hogy felgyújtják Brassót, lerontják a földig és bevetik sóval a helyét.

Meghallá ezt a dolgot a polgármester, ki csak akkor érkezék meg Szebenből s az egész dologról épen semmit sem tudott, különben is igen derék becsületes és okos ember volt s nagyon elszomorodék rajta.

A lakosság igen meg volt rémulve. Bizonyára: a székelylyel nem jó tréfálni. Azonban megvigasztalá őket a polgármester s felajánlá magát, hogy ő maga személyesen ki fog a székelyek elé menni s elhárítja a városról a nagy veszedelmet.

Felült tehát a szekerebe s Prázsmáron innen találván a székelységet megállítá őket, mondván, hogy ő Brassó nevében jön hozzájuk.

Eleinte hallgatni sem akartak rá, hanem azután, hogy elmondá, miszerint ő távol levén, az egész esetnek nemtudója, összehívták az öregeket, s ott az öreg Dankos András könnyes szemekkel kezdé elmondani leánya esetét s szikrázó szemekkel fejezé azt be, mondván, hogy boszút fog e gyalázatért állni s nemessége erejével eltörli Brassót a föld színéről.

— Azt a bolondot ugyan ne tegyétek jó barátim, szólta a polgármester, hol adjátok el majd a gabonát és a túrót, ha Brassó nem lesz? Inkább egyeztetek meg szépen. A polgárság nem vétett néktek, mert hisz jól bántak leányaitokkal. Lám az Isten megkegyelmezett volna öt igaz emberért Sodomának és Gomorának s ti öt hamis emberért elveszíténétek Brassót, melly annyi istenfélő és magyartszerető néppel van tele. Majd én vizsgálatot rendelék a tettesek ellen s a kik a tanács nevét e bántalomra

bitorolták, bizonyára bünhödni fognak. Hogy pedig amaz ártatlan leányon történt gyalázat jóvá tétessék, ime én a következőt rendeltem: ugyanazon fiatal ember, a ki ő érte a verekedést kezdte, miután úgy is szerelmesek egymásba, s különben is tisztességes ifjú ember, a leány kezét is annak rendi szerint megkérte, tehát vegye el a leányt hitvestársul; a legény apja kötelezve levén az új házásoknak megvenni azt a malmot, mellyben fia legénykedik; ama gyászos tollkoszorú helyett körítse rózsából font menyasszonykoszorú a hajadon homlokát, ugyanazon templomban, hol ekkélszűt kellett volna neki követnie, nagy orgonás ének mellett esküdtessék össze, a násznagyságot magamra vállalván, s hogy épen semmi gyalázat se maradjon emlékeztében, ugyanazon utczákon, a holott syndicus uram a leányt csúfosan végig vezette, én fogom őt menyasszonyi koszorúval fején saját szekeremen jobb felől ültetve végig vinni: nemes Brassó városa polgárai pedig az elfutott leányok hátramaradt bérének kifizetése mellett az illető lakadalmat saját költségükön fogják kintartani s erre kegyelmeteket mind öszveséggel általam szívesen meginvitálják.

Erre tiszelendő Ábrahámfalvi uram is közbejárult, s addig addig csitították az atyafiakat, hogy az ostromból lakodalom lett; az ezernyi násznép a helyett, hogy leégette volna a házakat, azokba bekvártélyoztatott, s a jámbor szász polgárok vére helyett ivék azoknak borából; Rozálit pedig menyasszonyi koszorúval fején szállítá végig hintóján a derék polgármester, csak a templomajtóban téve le, a holott vőlegénye karjai fogadták, s néhány óra mulva mint férj és feleség tértenek ama sátorba, hol egy hét előtt József olly hősi harczott vívott mátkájáért, s a holott a székely atyafiak egymásnak elmutogatva a tört szék és asztallábakat, mellyeket József Rozáli védelmében mások hátaihoz vere, megválaszták őt ünnepélyesen — székelynek.

Ekként végződött a nagy zürzavarnak indult esemény, mellyben az a vigasztaló, hogy mindenki boldog lett. Weimuth és Sziksz uraimat a visszaelés miatt letették hivatalaikból ollyan formán, hogy azután Weimuth lett a syndicus és Sziksz a főmender.

Csak Katicza, — később Dankos János boldog hitves társa — emlegeté gyakran nagy örvendve, hogy legalább ő tőle kikapta Sziksz uram, a mire rászolgált.

NEMZETI SZINHÁZ.

A DRAMA ÜGYÉBEN.

Hogy a közvélemény tisztába jöjjön azon elvekkkel, mellyek szerint a jelen igazgatóság a dráma ügyvezetésében eljár és eljárni szándokozik, elegendőnek hiszszük itt egész terjedelmében közleni azon körlevelet, mellyet az intendans, ki 1852. május végével vette át az igazgatást, miután magát kellőleg tájékozhatta 1852. június 4-kén közre bocsátott. Végül annak megmutatására, hogy a drámai személyzet folytonos tevékenységben tartott, elegendő lesz a jelen igazgatóság alatt először adott és ujonnan betanult drámai művek jegyzékét közlenünk.

Az említett körlevél így hangzik:

KÖRLEVÉL A DRAMAI SZEMÉLYZETHEZ.

A játékrendet és szereposztást illetőleg szükségesnek látom a dramai tagokkal azon nézeteimet közleni, mellyeket a dramai ügy vezérletében elveimül tüzttem ki, s mellyek szerint az illető hivatalnokok a végrehajtásban eljárni kötelesek; minden ezen nézeteimmel ellenkező panaszok- és kívánatoktól magamat egyszer mindenkorra megkíméltetni ohajtván, s azoknak megtagadása által a tagoknak kellemetlenséget okozni nem akarván.

Dramai közönsége irányában a nemzeti színház nincs olly kedvező állásban, hogy ugyan azon dramai előadást rövid idő alatt sikerrel gyakran lehessen ismételni; e mellett izlése és követelései oda fejlettek, hogy középszerű termények s a darabok középszerű előadása által ki nem elégíthető: ezek szükségessé teszik, hogy a játékrend minél változatosbb legyen, s a darabok a lehető legjobb kiosztással adassanak.

A játékrendnek ezen szükségelt változatossága miatt évenként legalább is 30—35 új darabot kellene adatni. Ennyi új előadást valódi belbecsessel bíró classica művekkel ellátni képtelenség, de még, egyéb fogyatkozások mellett szinpadi hatással bírókkal is szerfölött nehéz. Ehhez járul még, hogy a darabok tetszése vagy nem tetszése a darabokon kívüli számtalan körülménytől is függ. — Innen van, hogy még soha sem létezett annyira csalhatatlan igazgatóság, melly alatt darabok nem buktak volna meg. Ezen csalhatatlanságot a jelen igazgatóság sem hiszi magáról; azonban gondja leendő, — az eredeti irodalom irányában, a kifejlesztés tekintetéből, némi elnézéssel fogván viseltetni, — hogy az olly forditmányok betanulására ne vesztegettessék az idő és a színész tagok ereje, mellyeknek sikeréről maga az igazgatóság sincs teljesen meggyőződve; s illyenek hiányában czélszerűbbnek tartom, a több év óta heverő régi jobb daraboknak új betanulását, mint a kétes sikerű új darabok színrehozatalát. Ennél fogva nézetem szerint minden új eredeti darabot adhatni, mellytől siker remélhető, és semmi olly forditmányt nem kell adni, mellynek sikeréről maga az igazgatóság sincs meggyőződve; a csalódásoktól még így sem lehetvén teljesen óva.

Tájékozássul szolgálhatnak következő adatok: (Itt adatok közöltetnek, mellyek szerint a színház megnyitása óta, tehát 15 év alatt mintegy 280 olly darab adatott, mellyeket a mostani körülmények közt adatni lehetne. Évenként kell lenni 200 drámai előadásnak; ezek közül 50—60 napot népszinmű és látványos, többnyire betanult darabok töltenek be, 50—60-at pedig új darabokkal és azok ismétléseivel kell betölteni, s még így is mint egy 100—120 nap marad régibb darabokkal betöltendő.)

A drámai ügy vezetése ezen adatokra alapittatván, mindenki beláthatja, mennyi gondos számításal és erőmegfeszítéssel lehet a nemzeti színház játékrendébe a szükségelt változatosságot behozni, nehogy gyakori ismétlések által az unalmassá váljék, és a színház látogatatlanná. A dramai tagok ügyeszetetéről fölteszem, hogy az igazgatóság ebbeli szándokát és iparát holmi apró szeszély, hiúság és önzés sugallatiból eredhető különben is sem törvényben sem szerződésben nem alapuló kifogásokkal nemcsak hogy gátolni nem fogják, sőt összesített erővel azon lesznek, hogy a játékrendre tüzött darabok a törvény szabta időben adathassanak, s az igazgatóság minél ritkábban jöjjön azon kényszerűségbe, hogy az olly előadások száma szaporodjék, mellyek közelebbi időben is megfordultak e szinpadon.

A szereposztást illetőleg nézeteim a következők: Az eredeti és belbecsessel bíró classica darabok legkisebb szerepei is lehetőleg a legjobb kezekbe adassanak. Fel-

teszem a nemzeti színház dramai tagjairól, hogy őket nem pénzkereset, csillogni vágy, hiúság vagy önzés vezette a színházhoz, hanem bizonyos ellenállhatlan édes ösztön, melly lassanként öntudatos szeretetté és elvekké tisztulván, magát az egész dramai ügy életműves tagjának tekinti, s különben is szakmája levén az önmehtagadás, az egész céljainak felbirja áldozni saját erejét; ennél fogva hogy egy eredeti vagy classici mű jól adattassék, kész a legkisebb jelentékeny szerepet is elvállalni; s az illy színházi estvéket valódi színházi ünnepekül tekintvén, magát az igazgatóságnak illetén bizodalma által nem megsértve, hanem megtiszteltetve fogja érezni; különben is nagyobb levén az, ki kis szerepet, de művészileg jól játszik, mint az, ki nagy szerepnek nem birt megfelelni.

Ezen minden tekintetben legjobb kiosztás, a játék rendről elmondottak miatt, nem mindenütt eszközölhető: de az igazgatóságnak arra mindenestre gondja lesz, hogy erejét általában felülmúló szerepet senki se kapjon: ellenben hogy erejéhez mért szerephez minél többször jusson. Azonban határozottan nyilvánítanom kell miszerint nem a színpadi előadás az, hol a fiatalabb színésznek magát pusztá gyakorlat által kell kiképeznie; otthon kell előbb tanulnia, és színpadra már kifejlesztett képességet hoznia, mert a közönséget, midőn jobb előadásokkal lehet gyönyörködtetni, egyáltalában nem szabad gyöngével vagy hiányossal untatni.

Az illy próbatételek csupán a szükséges új tagok megszerzésében, akkor is óvatossággal alkalmazandók; és a meglevő gyöngébbek csak akkor használandók, ha a jobbak betegség, elutazás vagy más akadályok miatt nélkülöztetnek.

A színház a kezdőkre nézve csak annyiban Conservatorium, a mennyiben a jobb színészek játékát tanulmányoznia alkalmat szolgáltat: de soha sem akképen, hogy kétes sikerű examenekkel a darabok művészi összhangzata zavartassék; azon ugynevezett s többnyire más studiumok nélkülözéséveli begyakorlás ugy sem képez öntudatos művészeket, hanem csupán modoros kontárokat. A ki nagyobb szerephez akar jutni, előbb a kisebbnek kell művészileg jól megfelelnie.

A mondottakból értetődik, hogy a játékrend készítésében és szereposztásban nem az egyes tagok és azok érdekei fognak tekintetbe vétetni; a nemzeti színháznak legfőbb céljai közé tartozván a dramai művészetnek legmagasbb fokrai emelése, mi csak ugy érthető el, ha a lehetőleg legjobb műveknek lehető legjobb és legapróbb részletekig művészileg összhangzó előadása által, a színház közönsége minél inkább kielégittetik, s a mennyire lehet, dramai izlése folytonosan nemesbittetik is.

Pesten, július 4-én 1852.

TOLNAI Gr. FESTETICS LEO,
a magyar nemzeti színház intendánsa.

Ezen körlevélből láthatni, hogy a nemzeti színház jelen igazgatósága a drámai ügyvezetésben meghatározott és előre kimondott elvek szerint járt el.

Az először adatott darabok részint eredetiek, részint fordítmányok. Az eredetiek külön bíráló bizottmány által választattak és választatnak meg. A fordítmányok megbírálásában, s a lefordítandók kijelölésében a színház titkára járt el; s a jegyzőkönyvi kimutatás szerint e végből mintegy hetven darabot kelle átolvassnia, mig közülök az eddig színre hozottak kikerültek.

Az intendans alatt, tehát 13 és fél hó folytában először következő drámai művek adattak; eredetiek: Özvegy vagyok. Ál Endre. Orgazda. Arczkép. Első követe-

lés. Cholera és nőszeszély. Dalma. Mikulás. Argyil és Tündér Ilona. Három szín. Öszvesen 10.

Forditmányok : Arabella. Clavigo. Seigliere kisasszony. Tiszaháti libácska. Színésznő. Mai paraszt. Don Gutierre. Julius Caesar. Correggio. Az élet szinfalai. Hála Istennek meg van terítve. Koldusnő. Angolul. Ő nem féltékeny. Krizisek. Tévedések vigjátéka. Sullivan. Cid. Dandin György. Tamás bátya kunyhója. Pénz és becsület. Szív és hozomány. Lady Tartuffe. Horace munkái. 22 éves gyám. Árva Feri. Összesen 26.

Számra és változatosságra nézve tehát ezen jegyzék aránylag bármely időszakkal versenyezhet; s a forditmányok közt alig van egykettő, melyeket ismételni nem lehetne. Classica! becsü van köztök hét.

Egészen vagy részben új szereposztással következő darabok hoztak ujonnan színre: Galotti Emilia. Teréz. Gyárnok. Marsan hercegnő. Arkadiai menyasszony. Polgári és regényes. Fiatal férj. Lear király. Aggyszínész és leánya. XII. Károly Rügen szigetén. Kalmár és tengerész. Hamlet.

A betanult darabok közül (a népszínműveken kívül) ismételtetett ezen időszakban 58 mintegy 70 napon; s ezek közül is többenél, részint jobb szerep kiosztás tekintetéből, részint, egyéb körülményeknél fogva, millyenek betegség, szabadsággi elutazások, szerepváltozások s így több próbák igényeltettek.

A mi a helyes szereposztást és összevágó kerekded előadásokat illeti, e részben hivatkozunk a színházat látogató közönségre, de hivatkozunk a színi tödősítősokra is, melyek több jól sikerült előadásról egy időszokban sem tőnek említést, ámbar föltétlenül barátaink közé egyáltalában nem számíthatjuk. A mi a drámai előadások összes jövedelmét illeti, az a közelebbi évekéivel (mert a régibb évek, midőn drámai jövedelmek vetekedtek az operai jövedelmekkel, nem vehetők irányul), még mindig kiállják a versenyt annyira, hogy még egyáltalában nem mondható a drámára, hogy e színháznál kegyelemkenyeret eszik; de közönsége mindenesetre kevesebb, mint a mennyit műelőadásai megérdemlenének.

LONDONI JEGYZETEK.

KERTBENITŐL.

Emlékezetet haladó idő óta az ugynevezett angol-szász építészeti styl volt használatban a britt szigeten. Ebből semmi emlék nem maradt fön; csupán eszméjét lehetett némileg kifejtteni, régi kéziratok ékfestvényeiből, melyek virág- és állatképek csodás vegyületéből állottak.

Azután, a tizenkettedik század körül a norman-angol templomi styl kapott lábra, szigoru komolysággal izezett bazilikáival. Ez építészeti stylnak legszebb főmaradt emléke a norvichi egyház.

Ezt követte a 13- és 14-dik században a german-angol styl, mely gazdag ékítményekkel; hossza és keskeny hajó, mint a Salysburi-i székesegyházé, s a Westminsteri székesegyház a főbb részeinél. E styl igen sokáig volt az uralkodó, s még a londoni tágas térségeken is gazdag nyomokat hagyott maga után. De mind ez, mind

pedig a többi megelőző idegen helyről keletkezett styl volt, s csupán idegenek által hajtatott végre. De a 15- és 16-dik század kezdetével találkozunk egy korszakkal, mellynek építészeti modora, ha nem is a művészi tervezet eszméjében, de a kivitelben mindenestre eredeti angolnak mondható. Ez az ugynevezett goth világi styl, lovagvárak építésére alkalmazva. Különösen Erzsébet idejéből maradtak örvendetes, s a mi több, igen jól föntartott példányai ez eredeti angol stylnek. Ha az ember a London utcáin egymásra halmozott görög és romai torzképek között halálra fáradva, történetesen a Lincoln's Inn Field-hez, vagy pedig a Lambeth-placere ér, azt hiszi hogy a visszatetsző modern Londontól megmenekült s a szűzies királynő korába van áthelyezve. Eredetileg épített és utánzott goth-szabású épületek foglalják el a környezetet, mellyek között óriási hárs- és szomoru fűzfákkal ellepett parkok terjednek. S e képlet jótékony kényelmeit nagyon emeli ezen felül a holti csend, mely körökörül uralkodik, s mellyen keresztül csak az utcák távoli zajának reszkető légvonalai hatnak néha. Mily nyugodt, milly derült, milly költői az átmenet. Nem hinné az ember, hogy illyesmi Londonban léteznessék.

Az újabb időben többen fordultak ez ésszerű építészeti stylhoz, s e nembn legjelesebb példányok a nagyszerű parlament-házak Barry terve szerint. A kivitel egyes részleteiben lehetne ugyan ez óriási építményeknél kifogást tenni, de az egész irány csak dicséretet érdemel. Londonon kívül Oxfordban, Edinburgban, s a skót grófságokban igen nemes és igen számos példányai maradtak fön e goth világi stylnek, különösön lovagvárakban, mellyeknek tornyai Scott Walternek olly gazdag anyagot szolgáltatottak a regényes leírásokra.

Ez olly természetű, s olly szép angol eredeti styl azonban a 17-ik század kezdetén, midőn az utánzás kora kezdődött, mint inkább háttérbe vonult a francia rococo-styl elől. Ez idegen stylben a legnagyobb tehetségek sem tudtak semmi kielégítőt létre hozni épen azért, mert idegen. A sz. Pál temploma egy meglepőleg nagyszerű utánzás, de nem valamelly lángelmének ésszerű eredetiséggel készült műve. Ezen utánzó építészet koronáját azonban a 18-ik század tette föl. A romai modor, modern változataiban már ki volt merítve, s ezután a görög következett, s olly építészeti szenvedéllyel üzetett, mellynek párját nem igen lehet látni. S az a legrosszabb a dologban, hogy e stylt, természeténél fogva, magányos lakházakra is lehetett alkalmazni, s innen van, hogy sok tiszteletre méltó szatócs, tiszteletre méltó családjával egyetemben areopagok-, parthenonok-, propyleumok- s több effélékben lakik.

A gőz, melly az egész ó-világot kiemelte sarkaiból, s egy újat teremtett, az angolok építészetének is elvégre új lendületet adott. Egész angliában, valamint a száraz földön is, hatalmas változáson ment keresztül az építészeti styl. Ezt a gyakorlati stylnek lehetne nevezni, melly a pályaudvarok, viaductok, tunnelek, hidak és gyárak építésében mutatkozik. Ezt az értelem styljének lehet nevezni, mellynél az érzek- és képzelődésre hatás nem jön tekintetbe, s melly épen azért szép miután a szépnek semmi célját nem akarja elérni. Minthogy azonban igen lapidaris és nagyszerű, arra nézve kényelmes, s az élet aprószerű szükségéinek megfelelő lakályos legyen, e styl még egy ideig csupán átmeneti modor marad, nem pedig valóságos építészeti styl, mert kis épületekre alkalmazva, sveitzi mezei lakokká fajul, s minden önállóságát elveszti. De e nembn még nem sejdített jövője lehet, mint ez legújabb phasisa, mellybe Paxton kristálypalotája által lépett, bizonyítja, s mellyből kitűnik, hogy a hasznossági célnak megfelelő is lehet szép.

Az építészetre alkalmazva is meggyőződhetünk azon állítás igazságáról, mely Angliára nézve általában véve is áll, miszerint Angliában minden, mit az értelem hoz elő nagyszerű, ellenben minden, mi az érzéki fölfogásból származik, kisszerű és nevetséges. Angliának egész mivelődési történetében csupán két korszak van, melyben az építészet nem nevetséges, hanem bámulásra méltó. Egyik a 15-ik és 16-ik században, másik pedig a harmincz év óta keletkezett korszak, melyekben az észszerű önbizalom külömbféle körülmények által segítette, a legmagasabb pontig fejlődött, s melyekben az angol megelégszik azzal, hogy ő angol. Jelenleg az építészet oly életszüksége az angolnak, hogy fölötte elfeledi a divatot, az utánzást, s a művészetten értelme által uralkodik. Az értelem művésze azonban a technika, míg az érzelemé a képzelődés teremtése. Ha tehát skót várakat, pályaudvart, hidakat, tunneleket, iparcsarnokot vagy gyárat akartok építeni, vegyétek az angolokat például: ha ellenben templomokat, museumokat, színházat, palotákat, vagy csinos lakóházakat is, melyeknek külsején a szem gyönyörködjék, akkor másfelé kell mennetek.

Mielőtt e tárgyról észrevételeimet berekeszteném, szükség megjegyznem, hogy Londonban a telkeket, csak néhány roppant gazdag tőkepénzes, család, nagy testület bírja. E szerint senkinek sincs háza a maga saját földén építve, hanem csak haszonbérbe tartott földén. E bérbeadás rendszeren 99 esztendőre történik, mely idő alatt építhet a bérlő az üres helyre tetszése szerint, de a 99 év elteltével az épület a föld tulajdonosára száll. S ez az oka, hogy London összes építésze oly kevéssé szilárd, miután csak ideiglenes, 99 esztendőre van számítva, mellytől csak azt kívánják, hogy a téglák csupán ez idő alatt tartsanak össze. A második megjegyzendő dolog az, hogy az angolok házaikat, mindig olajfestékkel vonják be. Ez egy védszer a kőszénpor ellen, mellyel a lég annyira meg van terhelve, hogy csupán kezünket kell kinyujtanak, hogy az két percz alatt feketére porozott legyen. E festéket osztán le lehet mosni, s így ez eljárást Londonban észszerűnek és gyakorlatilag czélirányosnak lehet mondani. De mit szóljon az ember ahhoz, midőn Drezdában, Prágában, Bécsben s talán Pesten is, esupa anglomaniából a Londonban helyén lévő szokást utánozzák!

Az eddig mondottak nyomán azt lehet következtetni, hogy a művészet többi ága pl. a festészet sem állhat valami magas fokon Angliában. Azonban itt fejlődött ki egy nem, melyben a szépség eszméje kedély által van pótolva, s ez az ugynevezett genre-festés, a kis körben mozgó társadalmi élet, s jó indulatu életkedv művészi előadása, torzítási cél nélkül, csupán mint a korlátolt realitásbani kedvtelés fölfogva. E nemnek Wilkie David a teremtője, kinek több festményeit az europai száraz földön is ismerik. Az utóbbi husz évben egy új irány tűnt fel, mely szinte nagyon elterjedt, s népszerű, s ez az ugynevezett állatfestés, mellynek Landtherr Ede a teremtője. Elődeitől abban különbözik, hogy a legnemesebb s legértelmesebb állatokat választotta tanulmányul, s azoknak játszását, s állati értelmiségét igyekezett jellemzőleg előadni, a nélkül, hogy emberi tulajdonságokkal igyekezett volna azokat felruházni. Gyakorolják ezenkívül Angliában még a fresco-, táj- és tengeri festést, de ebben a részben előbbre vannak sokkal az ujkori németek, francziák, belgák, s magát a nemet sem tudják angolos jellemzetesen előállítani.

Londonban számtalan állandó és ideiglenes műkiállítás létezik, részint csupán angol, részint pedig az és külföldi művészet számára. De míg az europai szárazföld műkiállításainál a középszerűség egy bizonyos vonalán alól nem fogadnak el képeket,

Előfizetési hirdetmény

A

DÉLIBÁB, NEMZETI SZINHÁZI LAP

másod félévi folyamára.

Előfizetési feltételek.

Megjelenik e lap vasárnaponként két sűrűn nyomtatott íven, finom velinpapíron, szépművészeti, irodalmi és társaséleti tartalommal, havonként két dívatképpel.

Ára Pesten házhoz hordással félévre 6 forint, negyedévre 3 ft. p. vidékre postán küldve 7 ft. 36 kr. p. — 3 ft. 48 k. p.

Előfizethetni Pesten a szerkesztő és kiadó hivatalban (szép utca 1. szám) és Emich G. könyvkereskedésében; vidéken minden cs. k. postahivatalnál.

Azon cs. k. postahivatalok, mellyek tíz példányt gyűjtöttek, attól tiszteletpéldányt nyerendnek.

Pest, Junius 12-kén. 1853.

A DÉLIBÁB nemzeti színházlappal szerkesztősége.

A. f. é. utolsó évnegyed közelgetvén, sietünk a tisztelt magyar olvasó közönséget megkérni, miszerint illető tisztelt hazánkiai a

„PESTI NAPLÓ”

negyedik évnegyedi előfizetése iránt szives rendelkezéseiket elég korán megtenni méltassanak, hogy a nyomandó példányok számának elhatározásában ahhoz alkalmazhas magunkat.

E politikai folyóirat, jövőre is következetesen folytatván programjában kitűzött nyát, s több jeles szellemi képesség és hazafiai indulat támogatását megnyervén, győzhető arányban reményli kitűzött közhasznú loyális céljait folytathatni. S e végre valam eddig, ugy jövőre is, nem csak a világesemények, s a legtekintélyes bel- és külföldi sajtón latkozatok hű és gyors közlése, hanem közvetlen tárgyavatott tudósítók által hely szin nyert értesítések s levelek nyomán is tisztelt olvasóinkat folyvást az események szin nálán tartandjuk, s midőn elég fontosnak látjuk, a tudásvágyat egyszersmind rendkívüli n gán távirati sürgönyök útján is kielégíteni igyekszendünk. — E közben nem fogjuk feledni hazát, s annak kulturai fejlesztését. Egy részről az ország minden vidékein lapjainkkal ka csolatban álló érdemes levelezőink közremunkálása. más részről a fennálló viszonyok alap keletkező időszerű vezércikkeink által törekedni fogunk továbbra is lapjaink tanulságos vo emelni, s a közéletnek tolmácsául szolgálni, közintézetek állapotjáról időszerű értesítést ad s mindenek felett i r o d a l m i r o v a t u n k b a n a nemzeti műveltség ügyét támogatni. E kö ben kellemes időöltésre is szolgáltatunk anyagot, s a szépnemre mindig illő figyelemmel lec cünk, azért is t á r c z á n k mindig legjelesb íróink dolgozatait foglalandja magában. A m g y a r N á b o b, koszorús írónk Jókay Mór igazán remek irányregénye f. é. october vége el fog tartani. Ezt ismét egy jeles francia regény váltandja fel. — S hogy végre tisztelt olv s ó i n k n a k a körülményekhez képest semmi kívánni valójok ne maradjon, lapjainkban valam a hivatalos r e n d e l e t e k egész terjedelmökben, ugy a hivatalos h i r d e t é s e k is kivonath napról napra be fognak iktatlatni.

Rajtunk ne muljon, ugy állítani ki jövőre is a Pesti Naplót, hogy abban a magy közönség hasznos és kellemes olvasmányt, s a külföldi sajtónak lehetőleg teljes pótlékát nyer.

Előfizetési feltételek a negyedik évnegyedi (october-decen beri) évfolyamra: VIDÉKRE postán küldve 5 frt. BUDAPESTEN házhozho dással 4 frt. p. p. Az előfizetési díjak elfogadtatnak minden cs. kir. postahivatalnál — és Pesten a Pesti Napló kiadó-hivatalában uri-utcza 8. sz. a. 1-ső emeleten az uc varban, és Emich Gusztáv könyvkereskedésében úri- és kigyó-utcza szegleté. Az előfizetési leveleket bérmentesítettetni kérjük.

Pesten, sept. 18. 1853.

A „PESTI NAPLÓ” szerkesztősége.

Legujabb, vegyes tartalmú, magyar könyvek!

EMICH GUSZTÁV

nemzeti könyvkereskedésében Pesten, (a kigyó-utcza sarkán)
s általa minden hiteles könyvárusnál kapható:

A

FEKETE DOMINO.

REGÉNY.

Irta B. PODMANICZKY FRIGYES.

Két kötetben, összesen 331 lap a legcsinosabb kiállítással,
ára füzve 3 fr. p. p.

Úti Naplóból.

IRTA

B. PODMANICZKY FRIGYES.

Tartalma: Stettin. Svinemünde. Tengeri út. Riga. Reval. Kronstadt.
Pétervár. Nevzki Prospect. — Utazás Moszkvában. Moszkva. — Stockholm.
Upsala. Danemora. — A svéd tavak. Trollhättan. Gothaborg. A Sund. —
Koppenhaga. Hamburg.

Nagy 8-adrétben, igen fényes kiállítással, ára 2 pfrt.

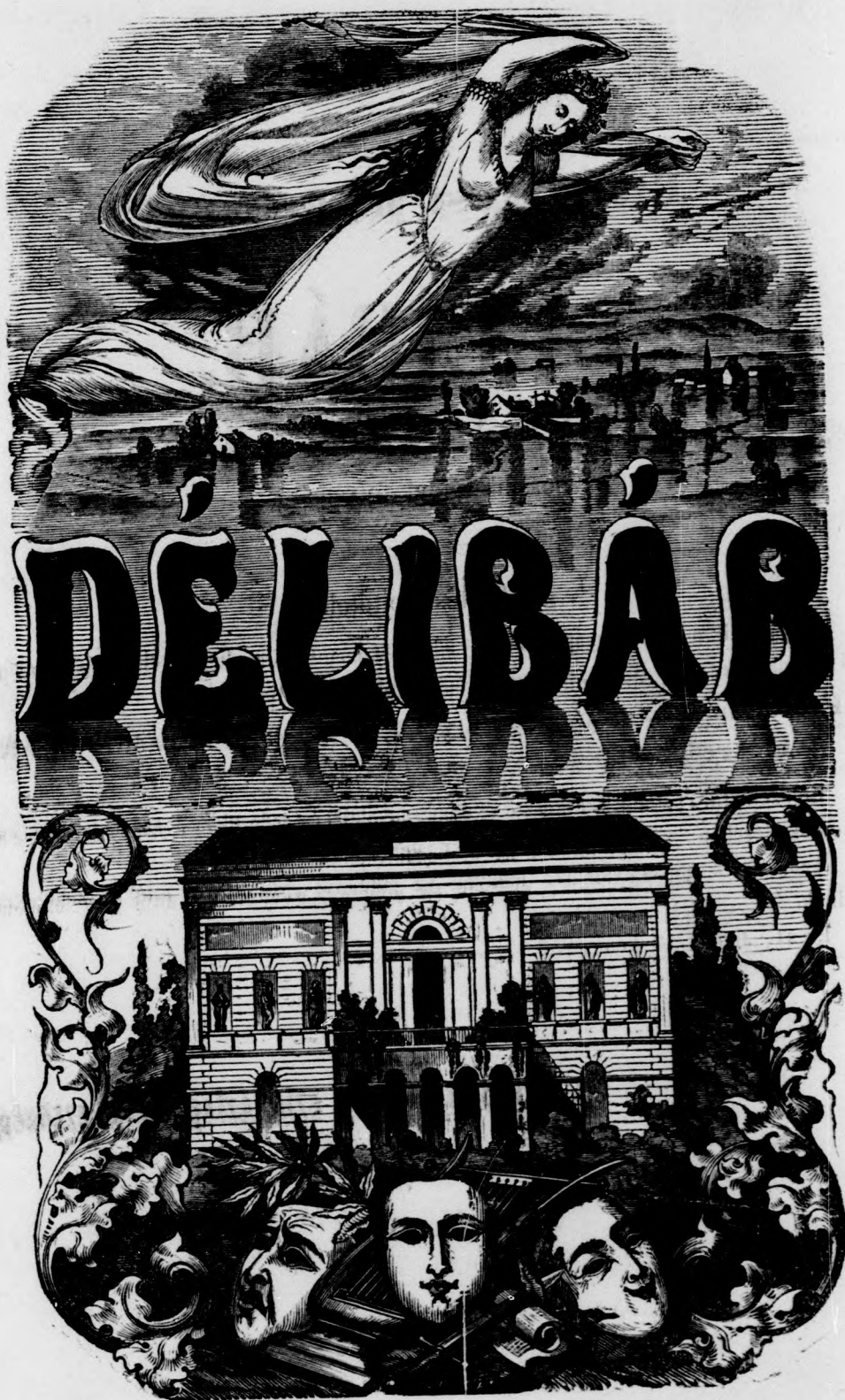
HARTLEBEN C. A. bizományában megjelent:

BESÉZLYEK.

IRTA POMPÉRY (ERVIN) JÁNOS.

Két kötet. 214. és 274. lap. duplavelinen. Ára 3 frt. p. p.

F43/4270

17